

Що розповідати дітям про мінну безпеку

Рекомендації з онлайн-курсу
«Як навчати дітей мінної безпеки»

bezpeka.info

Ці методичні рекомендації розроблені Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та ГО «Культурна платформа Закарпаття» в межах онлайн-курсу «Як навчати дітей мінної безпеки», створеного у співпраці з Міністерством освіти і науки та Міністерством внутрішніх справ для освітян, представників ДСНС і Нацполіції (bezpeka.info).

Зміст

- ➔ 4 компоненти мінної просвіти за міжнародними стандартами
- ➔ Про що ми не говоримо в мінній просвіті
- ➔ Міфи мінної безпеки

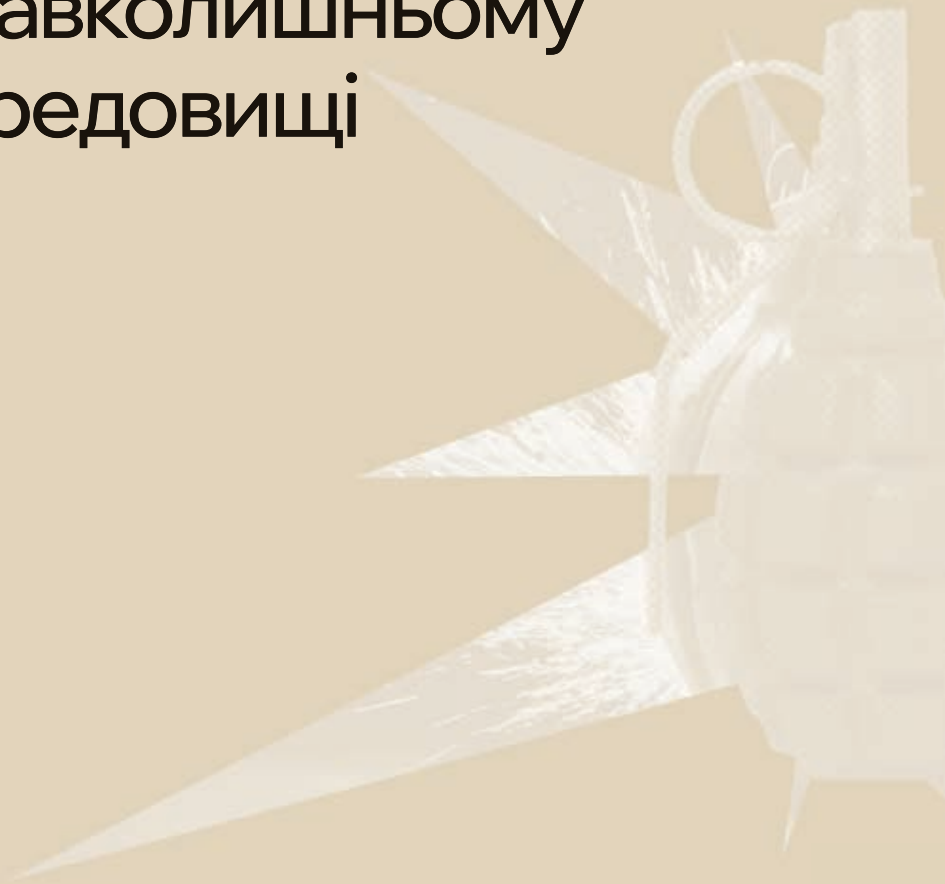
4 компоненти мінної просвіти за міжнародними стандартами

Викладання мінної безпеки складається

з 4 основних компонентів. Будуючи розмову чи проводячи урок з цієї теми, ви маєте обов'язково охопити саме ці змістові вектори.

Компонент 1

Уміння розпізнати
вибухонебезпечний
предмет (ВНП)
у навколишньому
середовищі

Йдеться не про те, щоб діти вивчили конкретні назви ВНП — повні чи аббревіатури: якраз це не є важливим у мінній безпеці й жодним чином не допоможе правильно діяти у випадку небезпеки. Найперше, про що варто розповісти на занятті й що варто показати дітям, використовуючи якомога більшу кількість ілюстрацій, фото чи відео, — **це різноманіття ВНП.**

Звертайте увагу дитини **на зовнішній вигляд, колір ВНП, з чого він зроблений, на що схожий та які асоціації викликають ці форми.**

Важливо донести дітям, що ВНП:

- **бувають дуже різних розмірів:** деякі невеличкі, завдовжки з палець (як-от детонатор) чи руку підлітка (міна-метелик), а деякі — дуже великі, розміром з ракету;
- **можуть вироблятися** з металу, пластику чи їхньої комбінації;
- **колір зазвичай мають** зелений, сірий, коричневий (чи їхні відтінки). Та якщо предмет довго пролежав у землі, його початкове забарвлення може дещо втратитися.

Завантажте фото ВНП різної форми, кольору, розміру

Щоб закріпити ці знання (колір, форма, матеріал ВНП), при викладанні дітям варто поставити ряд уточнювальних запитань. Наприклад:

Чому, на ваш погляд, ВНП виробляють з металу чи пластику?

Щоб забезпечити їхні детонувальні властивості й призначення, собівартість, а також для того, щоб легше закамуфлювати й розставити.

Як можуть допомогти знання про те, з якого матеріалу виробляється ВНП?

Це може допомогти розпізнати ВНП серед трави, кущів, листя, адже метал виблискуватиме на сонці — і завдяки цьому його можна вчасно побачити й зупинитися. Пластик, матовий, виблискувати не буде.

Чим зумовлена форма мін?

Форма мін зумовлена принципом їхньої дії, силою вибуху й розміщенням детонувальних елементів. Знаючи, якої форми бувають міни, можна вчасно їх розрізнити серед трави й інших предметів.

Місця, де можуть бути ВНП

Діти мають уміти визначати не лише потенційно небезпечні предмети, а й потенційно небезпечні місця. Поясніть їм, які ознаки мають небезпечні території та покажіть фото чи малюнки (наприклад, поросле поле, що означає, що його давно не обробляли, бо там небезпечно; або ліси, бо там були військові позиції).

Розкажіть учням, що замінованими є ті ділянки, де базувалися військові, проходили бойові дії, лінії відступу, місця, по яких завдали авіаударів і де були обстріли касетними боєприпасами. Наголосіть, що заходити на такі території не можна, і наведіть приклади таких зон за допомогою фотографій чи малюнків.

Учні мають знати, на які саме об'єкти й локації варто звертати увагу, щоб уникнути мінної небезпеки.

- 1** По-перше, це покинуті або зруйновані, понівечені будівлі, як-от будинки, квартири, інфраструктурні будівлі — крамниці, офіси, склади чи адміністративні будівлі.

2 По-друге, ознакою небезпеки також є покинута чи знищена військова або ж цивільна машина, понівечена внаслідок авіаудару чи вибуху боєприпасу або ж міни. Звертайте на це особливу увагу дітей: вони мають знати, що фото з «трофейним» танком на не дослідженій саперами території може закінчитися, на жаль, летально.

3 По-третє, небезпечними можуть бути мости, ґрунтові дороги, узбіччя доріг і стежок, ліси, лісосмуги, порослі травою поля й городи, об'єкти критичної інфраструктури, аеродроми, електростанції, трансформатори.

Найбільш безпечним шляхом пересування є асфальтована дорога.

У ґрунтову дорогу можна закласти міну, присипавши її землею, травою або ж снігом — і так приховати. Те саме з узбіччям і стежками. Також обережними потрібно бути вздовж річок, навколо озер, біля мостів, у лісах, на полях, лісосмугах, навіть на городах, адже таке навколишнє середовище дозволяє добре замаскувати ВНП, як-от приховати розтяжку за кущем, накидати листя на міну. Якщо видно, що поле або город поросли травою та бур'яном, тобто за ними кілька років уже не доглядали, — це говорить про високий ризик замінованості.

Завантажте фото локацій мінної небезпеки

Завантажте фото ВНП, замаскованих у доквіллі

Попереджувальні знаки

Ознайомте дітей зі знаками, які попереджають про мінну небезпеку. Поясніть, що є два типи:

- офіційні попереджувальні знаки,
- неофіційні попереджувальні знаки (саморобні).

УВАГА!

Не спонукайте дітей позначати території, на яких вони побачили ВНП чи про які чули, що там є ВНП. Це робота фахівців з розмінування. Діти можуть наразити себе на небезпеку, якщо спробують поставити позначку небезпечної території. Завдання дітей при виявленні ВНП — безпечно повернутися й повідомити дорослих і 101.

Офіційні попереджувальні знаки

«Небезпечно, міни!», «Увага, міни!» (червоний квадрат / трикутник із жовтим контуром і зображенням черепа)

Біло-червона стрічка

Завантажте офіційні
знаки мінної небезпеки

Неофіційні попереджувальні знаки

Саморобні таблички з написами «Міни»,
«Обережно! Міни», «Сій! Міни»

Фото з мережі

Гірка з каміння, інколи частково пофарбована,
або ж устромлена в землю висока палиця зі стрічкою чи без

Кольорова стрічка на деревах чи навколо об'єктів

Завантажте неофіційні
знаки мінної небезпеки

Компонент 4

Алгоритм дій, якщо побачили ВНП

Цей порядок дій дуже простий, чіткий і складається з трьох кроків.

1 Не торкатися ВНП за будь-яких обставин.

Навіть якщо здається, що боєприпас уже вибухнув і це просто його залишки. Чи він уже відпрацьований (здетонував раніше), можуть встановити тільки фахівці з розмінування.

2 Не наближатися до ВНП чи до небезпечної території. Повернутися тим шляхом, яким прийшли.

Якщо вже побачили ВНП або підозрілий предмет, не можна просуватися далі чи звертати вбік, а потрібно повернутися тим шляхом, яким прийшли.

3 Повідомити про небезпеку, зателефонувавши за номером 101.

Якщо ж дитина замала, щоб зателефонувати за цим номером, у такому випадку вона повинна повідомити дорослому чи старшому братові, сестрі, які є неподалік.

101 — єдиний номер телефону, який мусять запам'ятати діти. Дослідження показують, що кілька номерів плутають дитину: у стресі вона вагається і не може достеменно згадати жоден. Тож учимо тільки одного номера — 101.

Дітям **молодшого віку** озвучуємо 101 як

«ОДИН-НУЛЬ-ОДИН»

Вони ще погано орієнтуються в тризначних цифрах, тож саме така комбінація дозволить їм швидко запам'ятати номер та пригадати за потреби.

Навіть якщо у вас є 5 хвилин на мінну просвіту, ви маєте хоча б коротко проговорити всі 4 компоненти.

Знання з мінної безпеки будуть ефективними тоді, коли саме в такому комплексі закарбуються в пам'яті дитини.

Про що ми Не говоримо в мінній просвіті

З одного боку, мінна просвіта має 4 обов'язкові компоненти, які потрібно донести дітям. З іншого боку, є і табу, або так звані «**червоні лінії**». Це те, чого не варто говорити й робити під час викладання мінної безпеки, щоб не нашкодити дитині чи ускладнити процес засвоєння та запам'ятовування.

Дітям не потрібно знати конкретні назви ВВП, аббревіатури, специфікації, принцип дії та технічні деталі.

Не говоримо

Детонатор,
суббоеприпас,
протитанкова,
протипіхотна міна,
фугасної,
осколкової дії...

Говоримо

Великі, малі,
зелені, коричневі,
круглі,
прямокутні,
циліндричної
форми...

Одні націлені завдати шкоди транспорту, а інші — людині, але й ті, й ті однаково небезпечні, тому немає сенсу вивчати їхні класифікації: це не допоможе врятувати життя.

Дитині потрібно лиш уміти розрізняти ВВП у навколишньому середовищі. Для цього якомога краще використовувати фото ВВП серед кущів, листя, снігу, трави. Не можна показувати на фото людину, яка тримає ВВП у руках, навіть якщо це піротехнік чи сапер.

У дитини спрацьовує нерозуміння: чому дорослий може, а мені — заборонено; якщо дорослий залишився неушкодженим від контакту, значить і мені нічого не загрожує.

- У мінній просвіті варто **дотримуватися принципу «не нашкодь»**. Нова інформація не має лякати й травмувати дитину.
- Мінна просвіта **не має створювати нових ризиків**. Наприклад, викликати в дитини бажання більше дізнатися про ВНП, спонукати знайти чи торкнутися такого предмета.
- Додаючи до заняття різні ігри, вправи, важливо **не втратити головні повідомлення** з теоретичної частини та переконатися, що діти коректно їх засвоїли.
- У навчальному процесі **не можна використовувати ані моделі, ані муляжі, ані копії ВНП** — це міжнародна практика, побудована на багаторічних дослідженнях. Коли дитина бачитиме в руках лектора / вчителя такий предмет, якого торкаються без наслідків, це створить **хибне сприйняття умовно безпечного контакту**, який можна повторити й залишитися цілим; спонукатиме підійти до предмета та взяти його в руки, доторкнутися. Окрім того, **муляжі й варіанти прототипів дають уявлення про всі грані й кути огляду, чого в реальному житті майже не буває**: ВНП оточені навколишнім середовищем, як-от травою, кущами, листям, гіллям, присипані піском, землею тощо, тож зазвичай видна тільки невелика частина, а решта — прихована. Саме тому так важливо показати ВНП в навколишньому середовищі й навчити розпізнавати, коли помітна лише його частина.

Міфи мінної безпеки

Під впливом фільмів чи соціальних мереж, через недостатню обізнаність чи надмірну фантазію в учнів можуть виникати різноманітні хибні уявлення про мінну безпеку.

Будьте готовими пояснити, чому ситуації, які захоплюють їх у фільмах чи які вони бачать у ТікТок, у реальності — загрожують життю.

Міф. Наступивши на міну, можна замінити свою вагу іншим предметом — і уникнути вибуху. Адже саме так роблять кіногерої, і це працює.

Реальність. Насправді міна вибухає одразу, щойно на неї наступити чи наїхати: момент спрацювання не затримується від натиску. Є тип мін, що спрацьовують із затримкою 3–5 секунд, щоб зона ураження охопила більше цілей.

Міф. Якщо боєприпас не вибухнув під час контакту з поверхнею, значить він уже нічим не загрожує.

Реальність. Нерозірваний боєприпас залишається небезпечним і може вибухнути як від коливання та мінімальної взаємодії, так і самовільно. Тому його не можна чіпати, торкатися, переносити.

Міф. Розтяжку можна легко знешкодити — треба просто перерізати.

Реальність. Розтяжки бувають як на натяжіння, так і на послаблення, а деякі спрацьовують саме тоді, коли їх намагаються перерізати. Для цивільного населення не існує жодного способу знешкодити такий ВВП й запобігти вибуху. «Чарівний» дротик трапляється лише в кіно.

Міф. Якщо міна довго пролежала в землі, то зіпсувалася й уже не вибухне.

Реальність. У міни немає строку придатності — вона залишається небезпечною протягом десятиліть. Детонувати можуть міни ще із часів Другої та навіть Першої світової війни. Ба більше: із часом міна може стати чутливішою, скажімо, через корозію, а тому — ще небезпечнішою.

Міф. Якщо кинути в боєприпас каменем, можна його знешкодити. Головне стояти якомога далі.

Реальність. Намагатися самотійно знешкодити боєприпас — це вкрай небезпечна дія, на якій би відстані ви не стояли. Невідомо, яка його вибухова сила, як далеко розлетяться уламки, чи є поруч ще боєприпаси... Знешкодження ВНП — виключно робота спеціалістів.

Мої нотатки

Мої нотатки

Мої нотатки

Мої нотатки

НЕ ДЛЯ ПРОДАЖУ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Міністерство
внутрішніх справ
України

ДСНС
УКРАЇНИ

